

تصرفات دادخواهان در دعوا

مؤلف
بیژن مهربان
www.ketab.ir

انتشارات قانون یار

۱۴۰۰

سرشناسه	:	مهربان، بیژن، ۱۳۵۱-
عنوان قراردادی	:	ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	:	تصرفات دادخواهان در دعا/مؤلف بیژن مهربان.
مشخصات نشر	:	تهران: انتشارات قانون یار، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	:	۱۵۶ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۵۰۴-۲
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
یادداشت	:	کتابنامه.
موضوع	:	تصرف عدوانی -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	:	Forcible entry and detainer -- Law and legislation -- Iran
موضوع	:	اقامه دعا -- ایران
موضوع	:	-- Iran Actions and defenses
موضوع	:	تصرف (حقوق) -- ایران
موضوع	:	Possession (Law) -- Iran
موضوع	:	تصرف (حقوق) -- ایران -- دعاوی
موضوع	:	Possession (Law) -- Iran -- Claims
رده بندی کنگره	:	KMH۴۲۲۴
رده بندی دیویی	:	۳۴۵/۵۵۰۲۶
شماره کتابشناسی ملی	:	۷۵۵۴۸۰۵
وضعیت رکورد	:	فیبا

www.ketab.ir

تصرفات دادخواهان در دعا

تألیف: بیژن مهربان

ناشر: قانون یار

ناظر فنی: محسن فاضلی

نوبت چاپ: اول- ۱۴۰۰

شمارگان: ۱۱۰۰ جلد

قیمت: ۶۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۵۰۴-۲

مرکز پخش: تهران، میدان انقلاب، خ منیری جاوید، پلاک ۹۲

تلفن: ۰۲۱۶۶۹۷۹۵۱۹

فهرست مطالب

۱۱.....	پیشگفتار
۱۳.....	مقدمه
۱۵.....	فصل اول.....
۱۵.....	مبانی و مفاهیم.....
۱۵.....	مبحث اول: دعوی
۱۶.....	گفتار اول: خواهان
۱۷.....	گفتار دوم: خوانده
۱۸.....	مبحث دوم: حاکمیت اراده
۱۹.....	گفتار اول: مقاطع دادرسی
۲۰.....	گفتار دوم: مراحل دادرسی
۲۰.....	مبحث سوم: جلسه عادی:
۲۱.....	گفتار اول: جلسه دادرسی خارج از نوبت
۲۱.....	گفتار دوم: جلسه با وقت فوق العاده
۲۲.....	بند اول: مفهوم و مبنای دعاوی تصرف
۲۳.....	بند دوم: مفهوم، اقسام و ارکان دعاوی تصرف
۲۳.....	مبحث چهارم: تصرف
۲۳.....	بند اول: اقسام دعاوی تصرف
۲۴.....	مبحث پنجم: دعاوی تصرف عدوانی
۲۴.....	گفتار اول: دعاوی ممانعت از حق
۲۶.....	گفتار دوم: دعاوی مزاحمت
۲۸.....	بند اول: قواعد مشترک دعاوی تصرف
۲۸.....	مبحث ششم: غیر منقول بودن مال

فصل دوم ۳۱

حقوق خواهان در دادرسی مدنی ۳۱

مبحث اول: اصل آزادی اراده در حقوق خصوصی ۳۱

مبحث دوم: اصل آزادی اراده در حقوق دادرسی مدنی ۳۲

گفتار اول: پیشینه اصل حاکمیت اراده اصحاب دعوای مدنی در حقوق اروپایی ۳۳

گفتار دوم: پیشینه اصل حاکمیت اصحاب دعوای مدنی در فقه ۳۶

گفتار سوم: پیشینه اصل حاکمیت اصحاب دعوای مدنی در حقوق ایران ۳۸

مبحث سوم: قلمرو اصل حاکمیت اصحاب دعوای مدنی ۴۰

گفتار اول: قاعده ابتکار عمل اصحاب دعوا در شروع و پایان دعوای مدنی ۴۱

گفتار دوم: قاعده ابتکار عمل اصحاب دعوا در شروع دعوای مدنی ۴۱

گفتار سوم: قاعده ابتکار عمل اصحاب دعوا در پایان دادن به دعوای مدنی ۴۲

گفتار چهارم: قاعده اختصاص امور موضوعی به اصحاب دعوا و امور حکمی به دادگاه ۴۳

گفتار پنجم: قاعده اختصاص امور موضوعی به اصحاب دعوای مدنی ۴۳

گفتار ششم: قاعده اختصاص امور حکمی به دادگاه مدنی ۴۵

گفتار هفتم: قاعده منع تعدی و تفریط از خواسته و تغییر آن ۴۵

گفتار هشتم: قاعده منع تعدی از خواسته ۴۶

گفتار نهم: قاعده منع تفریط از خواسته ۴۷

گفتار دهم: قاعده منع تغییر خواسته ۴۹

مبحث چهارم: آثار اصل حاکمیت اصحاب دعوای مدنی ۵۰

گفتار اول: نسبی بودن دادرسی مدنی ۵۰

گفتار دوم: تکمیلی بودن قواعد حقوق دادرسی مدنی ۵۱

بند اول: قواعد آیین دادرسی مدنی ۵۱

بند دوم: قواعد ادله اثبات دعوا ۵۳

مبحث پنجم: اجرای احکام مدنی ۵۴

گفتار اول: اصحاب دعوا طرق جایگزینی (استرداد دعوا) ۵۵

مبحث ششم: تعیین خواننده در دعوای ورود شخص ثالث	۵۵
گفتار اول: احکام خاص دعوای جلب ثالث در مرحله تجدید نظر یا، استرداد دادخواست	۵۸
مبحث هفتم: تعیین خواننده در دعوای متقابل به علت استرداد دادخواست	۵۹
مبحث هشتم: دعوای قابل تجزیه رسیدگی و تفکیک دعاوی یک دعوا از اجرت‌المثل ایام تصرف ۶۳	
گفتار اول: اصحاب دعوا و توافق یکدیگر حق خود در زمینه شکایت (پژوهش، فرجام، اعاده دادرسی)	
۶۶	
گفتار دوم: اصحاب دعوا، توافقاً (حق تجدیدنظرخواهی را از خود ساقط نموده)	۶۹
مبحث نهم: توافق طرفین در زمینه تحدید حق دادخواهی	۷۱
مبحث دهم: اراده مشترک طرفین دعوا در صلاحیت محاکم	۷۵
گفتار اول: عدول از قواعد صلاحیت ذاتی بر مبنای توافق طرفین	۷۵
گفتار دوم: عدول از قواعد صلاحیت محلی بر مبنای توافق طرفین	۷۷
مبحث یازدهم: شرط صلاحیت توافق ضمنی و صریح طرفین دعوا	۷۹
گفتار اول: ضمانت اجرای شرط صلاحیت طرفین دعوا	۸۱
گفتار دوم: عدول از قواعد صلاحیت نسبی بر مبنای صلح و سازش طرفین	۸۲
بند اول: اراده مشترک اصحاب دعوا در ابلاغ دادرسی	۸۳
بند دوم: توافق اصحاب دعوا در باره مکان ابلاغ	۸۳
بند سوم: توافق اصحاب دعوا در باره گیرنده ابلاغ	۸۴
بند چهارم: توافق اصحاب دعوا در باره شیوه های ابلاغ	۸۵
فصل سوم	۸۷
تراضی اصحاب دعوا و آثار آن در دادرسی مدنی	۸۷
مبحث اول: اراده مشترک اصحاب دعوا	۸۷
گفتار اول: تقسیم مطالب	۸۹
بند اول: اراده مشترک طرفین دعوا در طرق جایگزین دادرسی مدنی	۹۰
گفتار دوم: سازش	۹۲

پیشگفتار

تصرف در دادرسی به معنای انجام اقداماتی است که دادرسی مربوط به دعاوی مطرح در مرجع قضایی را تحت تأثیر قرار می‌دهد و تصرف در دعا می‌تواند به عنوان تصرف در موضوع دعا قلمداد شود؛ یعنی تصرف در «اصل دعا». اگر چه قانون‌گذار به اصل دعا در موادی اشاره کرده است اما هیچ‌گاه آن را تعریف نکرده است. همین وضع در قانون آیین دادرسی مدنی فرانسه دیده می‌شود، ولی قانون‌گذار فرانسوی موضوع دعا را چنین تعریف کرده است: «موضوع دعا را ادعاهای متقابل طرفین معین می‌کند. این ادعاها در سند آغازگر رسیدگی و لوایح دفاعی مشخص می‌شوند. با وجود این موضوع دعا ممکن است با دعاوی طاری، هنگامی که این دعاوی به ادعاهای اصلی به موجب پیوند کافی ارتباط دارند، تغییر کند». بر این اساس، باید دید در چه مواردی هریک از متداعیین می‌توانند در دادرسی و در کدام موارد در اصل دعا تصرف کنند. دعا شیء متعلق به طرفین است، بیانگر این واقعیت عملی و حقوقی است که هریک از خواهان و خوانده می‌توانند در آن شیء تصرفاتی کنند؛ مانند تصمیم‌گیری درباره تعیین خواسته و آزاد آنان در گزینش خواسته، تغییر در آن، انتقال آن، و آزادی در انتخاب محتوای دفاعیات. با وجود این، دعا در مقطعی مشترک شده، شیء میان طرفین متداعیین مشاع می‌شود. این مقطع به عنوان «ختم» شناخته می‌شود. گاه هم طرفین در دادرسی، و نه در دعا، تصرف می‌کنند. آنجایی که هریک از طرفین در دعا تصرف می‌کنند، مانند سازش و داوری، یا در قلمرو آن با دعاوی طاری تغییراتی ایجاد می‌کنند، این اقدامات نیازمند تراضی است یا اینکه نیاز به قبول خوانده دارد. در هر حال، به نظر می‌رسد این حد از مالکیت نسبت به دعا به خواهان اجازه ندهد که در هنگام اعمال حق دادخواهی در شیوه‌های شکایت بتواند با انصراف کلی از حق مورد دعا، در وضعیت دعاویی که به آن

رسیدگی شده است، تصرف کند. به بیان دیگر، استرداد دعوای نخستین در طرق شکایت از رأی، شدنی نیست. انتقال مورد دعوا نیز نوع دیگر تصرف در دعوا است و باید بررسی کرد که آیا خواهان یا خوانده می‌تواند در دادرسی نیز با انتقال تصرف کند؟ انتقال قهری مورد دعوا که در ماده ۱۰۵ ق.آ.د.م پیش‌بینی شده است، موضوع نوشته حاضر نیست. انتقال ارادی دعوا یا مورد آن در فرضی که شخصی نیست، در فروض متعددی قابل تصور است: پیش از طرح دعوا و ایجاد رابطه آیینی؛ پس از طرح دعوا در دادگستری، قبل از صدور رأی قطعی؛ پس از آن و در جریان اجرای رأی. از آنچه پیرامون تصرفات یک جانبه هریک از طرفین در دادرسی و دعوا گفته شد و نیز با عنایت به مجموع مواد قانون آیین دادرسی مدنی، می‌توان دریافت که با ورود دادگاه به مقطع «حکم» امکان چنین تصرفی برای خواهان وجود ندارد و مسئله تصرف خوانده در این مقطع موضوعاً منتفی است. این مقطع چه زمانی است؟